

Ára 3 lei

487617

1935.
április
14.

I. évf. 13. sz.

1935.
április
21.

== BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA ==

Stréza, a béke utolsó lépcsőfoka

Szilágyi András: Bucsu a német emigráns sajtótól

Sértő Kálmán: Magyar író otthonában

A fokozódó drágaság és okai

Szabó Anna: Románia Ruhrvidékén

Felea Liviu: Utíriport a Visóvölgyéből

Sz. A.:

Paál Jób, avagy ludtalppal a világgörül

Herczka Imre: Most béke van, ~ Zaharoff első fegyverüzlete, ~ Külföldi lap-szemle, ~ Bohus, ~ Önkritika, stb. stb.

Stréza,

a béke utolsó lépcsőfoka

Sohasem volt szükségesebb, mint most kiemelni a különbséget s szorgalmas, tehetséges, de önállóságnélküli német nép és a demagók militarista kormány között. Sir John Simon, aki valószínűleg ismer néhány nyugodt, józanul tisztá németet is, Berlinben remélhetőleg megértette, hogy Hitler a legjobb reprezentánsa a látomásoktól terhes, nyugtalanságot okozó nagynémetiségnek. Az uralmas hatalom éhségével különös ellentétben áll a német nép leigázottsága és mazochizmusa. Ragaszkodjunk tehát az elkövetkezendő európai zavaroknál a következőkhöz: háborút a német palotának és lehetőleg szövetséget a német kunyhóknak.

Az angol miniszterek persze nem azért utaztak Berlinbe, hogy a német nép belső ellentéteit tanulmányozzák. Mint derék rokonok érkeztek meg, kissé rezerváltak voltak, de bonbon és cukkerli volt a zsebben, nyilvánvalóan el voltak határozva arra, hogy rábeszéljék az elsatynyult unokatestvért a nyugati világkörébe való visszatérésre. Mielőtt azonban a magukkal hozottat kipakolhatták volna, végig kellett hallgatniok egy álomkóros fanatikus monológját. A Harmadik Birodalom nagy sánszát hátra beszélték és Simon berakedt, mielőtt szóhoz jutott volna.

A berlini látogatás így meggyorsította az európai történelem rohanó folyását. Az általános véderő kötelezettség törvénye felrázta a népeket félműködésből. Az angol látogatás fokozta az idegességet a kontinensen és felébresztette az összes elhárító erőket. A feszültség nőtt és pár napig kétséges volt, vajjon az európai néppárt kibírja e az egyre erősödő nyomást.

A mosoly a birodalmi kancelláriátus helységében lefolyt diszharmónikus beszélgetés felett, azután felszabadítóan hatott és Németország szomszédainak megadta azt a szerény biztossági érzést, hogy legalább egyelőre fölünyes koalícióban vannak a békeháborítóval szemben. Németország elszigetelés megtisztította a levegőt.

Hogy Hitler ily nyíltan kimondta szándékait, sokaknak kissé érthetetlen. Az emberek szentimentális ud-

variaskodást, népszövetségi készséget vártak volna. De ebből semmi sem volt! A vezér pacifista szótára nagyon rövid, békebeszédei mindig furcsán, kurták voltak és hét óra alatt egyetlen népszónok sem tudja elkerülni, hogy ne kezdjen kedvenc témájába, amely ebben az esetben Németországnak a kommunizmus elleni pacifista harcáról szólt.

A mesének azonban ebben az esetben nem volt hatása. Hitler megtanulhatja ebből, hogy sokszor sokkal jobb, ha az ember hallgat. A Harmadik Birodalom vezető embereinek nehezebbre fog esni ez a hallgatás és sokkal jobban esik, ha a fülüket dugják be, mire a nemzeti szocialista szervezet régen berendezke-

LAVAL

dett. Hitler nem akar nagy terveiről lemondani. A játszótér a Harmadik Birodalom politikája számára egyre szűkül. A kezdődő angol—orosz megegyezés akkor is világtörténelmi esemény, ha nem vezet reális együttműködésre, hanem csak ama háborus félelem kiküszöböléséhez vezet, amely a Szovjetunióban fennállása óta él. Egy angol—orosz kiegyezés a Szovjetet a Távol Keleten is felszabadítja és ezzel a japán—orosz háború veszélyét is nagy mértékben csökkenti.

A politikai átcsoportosulás, amely most kezdődik és amit Varsó is köteles tudomásul venni, az egész európai helyzetet megváltoztatja.

Laval és Titulescu még ebben a hónapban Moszkvába utaznak. A Keleti paktumot valószínűleg végre mégis megkötik. Közben Stresaban és Genfben részletesen megvizsgálták az új helyzetet. Itt valószínűleg el fog dűlni az is, hogy Anglia mennyire vesz részt a kontinentális kombinációkban.

Anglia valószínűleg továbbra is a fék szerepét játssza majd. Ez kitűnik például a híres angol újságíró Spectator cikkéből is, amit március 29 én irt meg. A cikk címe: „Anglia megmentheti-e Európát?” Itt olvassuk a következőket: „A kollektív rendszer jönni fog, Németországgal, vagy Németország nélkül, velünk vagy nélkülünk.

Ha nélkülünk teremtik meg, akkor egy francia—orosz—olasz szövetség képét veszi fel, melyben természetesen a kis Entente is benne lesz és melynek éle nyíltan Németország ellen irányul”. Ezt London nem akarta, ma sem akarja. De az angol külpolitika játéktere is nagyon megshkült. A megmaradt határon még mindig megkísérlik majd, hogy a régi játékot folytassák.

Olvassa és

terjessze az

„Egy Hetet“

Felelős szerkesztő:

BÁRDOS LÁSZLÓ

Minden cikkért a szerzője felel

Laptulajdonos:

„EGY HÉT“ Lapkiadóvállalat

Előfizetési díj: Egy óra 12 lei,

3 óra 30 lei, egy évre 120 lei.

Előfizetési díjak postabélyegben is

beküldhetők

Tipografia „MERCUR“ S. A. Oradea
Strada Alexandri 11.

A fokozódó drágulás

A fokozatosan dráguló mindennapi élet egyhanguságát a kereskedelemügyi minisztérium naponként megjelenő árdrágítás elleni rendeletei és a miniszter nyilatkozatai teszik színessé, de nem elviselhetőbbé. Valójában ezideig csak az árak fokozatos emelkedését, de nem az árdrágítás elleni intézkedések eredményét érezzük és alighanem ezt fogjuk a jövőre is érezni. A minisztérium a közvetlen háboru utáni árdrágítás elleni törvényes intézkedéseket támasztja életre, már ezzel is azt a látszatot keltve, mintha az akkori lánckereskedelem és az árak mai emelkedése az okok azonos sorozatára volna visszavezethető. A valóság persze nem ez. De ha nem ez, mi az árak mai emelkedésének oka?

A fogyasztó számára úgy tűnik, mintha az árak emelkedésének folyamata egységes volna és mindössze csak a legutóbbi hónapoktól számítva vette volna kezdetét. Az áringadozások statisztikája azonban semmi esetre sem mutat ilyen egységes és ilyen rövid lejáratu képet. A nagybani árak már 1932 óta fokozatosan és megszakítás nélkül állandóan emelkednek. Ha az 1932 év májusában volt nagybani árak középarányosát 100 nak vesszük, azok középarányosa 1933 májusában 104, 1934 augusztusában 106, 1934 novemberében 109 ig emelkedtek fel. Nem így a kicsinybeni árak. Ha ezek középarányosát 1932 májusában 100 nak vesszük, ehhez viszonyítva a kicsinybeni árak középarányosa 1933 májusában 84-et, 1934 augusztusában 76 ot tesznek ki. A csökkenő irányzat ekkor érte el mélypontját és 1934 novemberére a most már fokozatosan emelkedő irányzat középarányosa 81-et tesz ki. (A számadatokat *Madgearu Virgil*, volt pénzügyminiszter megjelent „*Pénzügyi egyensúly útja*” című könyvéből vettük.)

Mit tárnak fel ezek az adatok? Három év folyamán a nagybani árak állandóan emelkednek, a kicsinybeni árak ugyanakkor és még fokozottabban, de állandóan esnek. A kicsinybeni árak a kisvállalatok, a kisipar, kiskereskedelem árai, akik a fogyasztóval és annak fogyasztó ere-

jével közvetlen kapcsolatot tartanak. Ezeket az utóbbi három év, az egymásközi versenyük, a fogyasztóképesség csökkenése, a hitelviszonyok züllöttsége lehengerelte, erejüket kiszívta, áraikat tartani nem tudták. Nem így a nagyipari tőke. Eltekintve azoktól a kedvezményektől, amelyeket a hitelélet terén kapott, eltekintve azoktól az előnyöktől, amelyeket termelvényei elhelyezése érdekében kieszközölt, a piacot monopolizálta, úgy a belföldi, mint a külföldi versenyt részben letörte, illetve kizárta. A belföldi versenyt kartellirozással, a külföldit — mint látni fogjuk — a kontingentálással. A nagytőke belföldi kartellirozása világjelenség. A szabad kereskedelmi rendszerére büszke Franciaország az elmúlt hetekben hozott törvénnyel kötelezi tőkéseit a nagytőkések által javasolt kartellbe lépni. Nálunk éppen a napokban jelölt ki az ipar és kereskedelemügyi miniszter többek között egy bizottságot a belföldi nehézipar „együttműködésének” kerestülvitélére. A bizottság tagjait természetesen a legnagyobb nehézipari vállalatok legnagyobbjai képezik. A kartellirozás ma már mint a nagyipari tőke tudatos és általános egységbefogása jelentkezik, kialakulási folyamatának kezdete azonban évekre megy vissza.

Uj piacok szerzésének ma már szinte legyőzhetetlen akadályai vannak, olyan akadályok, melyek az uralkodó osztály egyes rétegeit a békevágy örökös hangoztatására, az angolokat a világbéke érdekében elért sikerekért való hálaadó istentiszteletek tartására hangolják, olyan akadályok, melyek a piac területének kiszélesítését megátolva, kényszerítik a tőkések a meglevő piac fokozottabb kihasználására. A termelési és egyben osztályviszonyoknak ez a tendenciája a nagytőkének és az államhatalomnak az azelőttinél fokozottabb egységbefogását hozta magával. Az ipari termelvények külföldi eladását az utóbbi évek során a nagyipari tőke már az államon keresztül végzi el, vagy legalább is készíti elő. Az állam delegátusai útján szerzi be nyersanyag és készáru szükségleteit. Mig azelőtt az államok

közi kereskedelmi egyezmények csak a nemzetközi árucserre lebonyolítási formalitásait tartalmazták és mint ilyenek évtizedekig változatlanok voltak, ma már a nemzetközi kereskedelmi egyezmények az árucserre minden feltételét, az áru minőségét, mennyiségét, árát és főleg a fizetési feltételeket is szabályozzák és mint minden a kereskedelmi életben rövidletűek, szezonra kötöttek.

Az új kontingentálási és deviza rendelkezések ugyanennek a tendenciának magasabb fokon való kifejezői. A behozatalnak eddig széteső rendszerét egységesebbé teszi, centralizálja, a behozatalt a kistőke számára lehetetlenné teszi és annak egészét a nagytőke rendelkezésére bocsátja. A külföld nagyipari tőkéjének versenyét megszünteti és belföldit pedig kevesek kezébe összpontosítja, akiknek ilyenformán megadja a lehetőséget, hogy a behozott árukkal manővrozzanak.

A kontingentálást, a deviza rendelkezések egészítik ki, ezeknek a célja, biztosítani az államháztartásnak a külföldi finánciókéval szembeni kötelezettségeinek teljesítését, azaz biztosítani e célra kellő devizamenyiséget. A belföldi nagytőke, az államhatalom és külföldi fináncióke igényeit szolgálják ezek a rendelkezések, de következményeit a tizennyolcmillió kisembernek kell viselnie. Hová vezet ez az út? A nagytőke profitjának emelkedése mellett a mindinkább szélesedő rétegek elproletarizálódásához, ez pedig kényszerűen mélyíti az ellentétet a tőke és a munka között.

o l v a s s a
és
terjessze
az

„EGY HÉT”-et

Szilágyi András:

Bucsu az emigráns lapoktól

Köröskörül, lassan bezárulnak a horizontok. Az emigráns lapok elmaradnak mellőlünk mind.

Először Georg Bernhard lapja, a Pariser Tageblatt tűnt el a kávéházakból s az újságírók standjairól. Aztán a saarvidéki Freiheit vált kámforrá. A Neue Tagebuch, a Gegenangriff, az Europäische Hefte is eltűntek a számunkra legkedvesebb Neue Weltbühne sem kerül többé szemünk elé. Nem olvashatjuk többé sem Budziszlavszky világrengető vezércikkeit, sem Waldemar Grimm vesébelátó izgató érdekességu életrajzeit, sem Luis Fischer méltóságteles oroszországi riportjait, sem Ernst Ottwaltot, sem Bert Brechtet, sem Egon Ervin Kisch új szaguldásait távoli világrészekon, kollektivizmusokon és imperializmusok drótsövényein.

Csak az 1905 utáni emigráció volt még ilyen gyökeres, csak ez dolgozott ilyen lázasan, ilyen művészi, politikai termékenységgel, mint a német. Mennyi nagyszerű könyv, tanulmány, politikai cikk, leleplező irat, dokumentum, pamflet, mély tárgyalásokat az emberiség érdekében befolyásoló munka került ki e világtörténelmi felelősséget érző emigráció dolgos keze alól! A végleges mérleg felállítása nem e sorok írójának, de a jövő történetírójának lesz a feladata. Csak néhány nagyjelentőségű munkára emlékeztetünk, melyeknek oroszánrészt a német emigráció végezte el.

Itt van például a *Barna könyv* rengeteg bizonyító anyagával, a nemzeti szocializmus ellen. Azután a sok különböző lapokban megjelent leleplezés a mai német rendszer körül: fegyverkezésről, a nemzeti szocializmus embertelen terveiről, az összes többi népek ellem. A haladószelemű újságírók az emigrációban érve sok olyant mondhattak el, amiről odahaza hallgatniok kellett. A német nemzet szocializmusnak otthon annyi ellensége van, ahány fegyvere Hitlernek.

„E belső ellenségek”, kik közül sok nyiltszemű, szociológiailag képzett ember is van, annyi fontos adatot szállítottak ki külföldre az emigráns lapokhoz, a nemzeti szocializmus Németországról, amennyit

ezer fizetett kém száz év alatt sem tudott volna összehordani.

A Barna könyv kísértetének s az emigráció által végzett hatalmas felvilágosító munkának köszönheti a világ azt, hogy a Rosenbergek és Hugenbergék által tervbevetett szovjetellenes háboru, a nemzeti szocializmus fegyveres vezéreltetével nem valósult meg mindjárt az első esztendőben.

A dolgozó emberiség — rövid ideig tartó — egerutat nyert, a háboru elhalasztódott. Lehet, hogy ez a haladék csak egy évig tart, lehet hogy két évig, lehet, hogy még hosszabb ideig. E néhány évig tartó p o z a d ö n t ő jelentőséggel lehet az emberiség jövőjére is. Azalatt megvalósul a keleti paktum, azalatt sikerül talán valamiféle vesztegzárat kiépíteni a nemzeti szocializmus körül, még abban az esetben is, ha Anglia szabotálja ezt a vesztegzárat... A z események tul bonyultak ahhoz, hogy előzetes számításokat lehessen csinálni. Annyi biztos, hogy vannak még remények és kilátások, melyeken keresztül később talán minden jóra fordul. Az emberiség alatt nem szakadt le minden ág...

Előttünk egy másik emigráció példája lebeg, melyet sokan közélről szemlélttek, vagy éltek végig, sokan csak madártávlatból. Ez az emigráció a magyar. A kettő között azonban lényeges különbségek vannak. A magyarországi haladó mozgalmak mindég a reformizmussal átitatott német mozgalmak szellemi emléjén élőködtek. Ennek megfelelően a régi Magyarországon egy-két egyéni kivételtől eltekintve öntudatos élcsapat nem volt, 1918 ban az események tul rohamosan jöttek egymásután: nem volt már elég idő ahhoz, hogy az emberek tanuljanak, elmélyüljenek s megedződjenek a harcok tűzében. Az élcsapat megformálódáshoz évek, évtizedek szükségesek, nempedig hónapok.

E körülményekhez hozzájárult még az egyesülés fontos ténye is 1919 márciusában, melynek következtében nagyon sok reformista multu ember került a dolgok élére. A bukás után

sok embernek menekülnie kellett Magyarországról, nem annyira harcos beállitottsága miatt, mint inkább azért, mert „kompromittálta” magát. Eme oksorozat folytán a magyar emigráció erősen polgárt jellegű volt és sem tudása, sem harcedzettsége nem volt elég ahhoz, hogy a rájárárluló világtörténelmi feladatot teljesithesse.

A magyar emigráció tele volt még polgári demokratikus illuziókkal. A száműzött magyar sajtó igyekezett leleplezni az áruló reakciót, a kurzust s arra számított, hogy a győztes „demokratikus” nagyhatalmak előbb-utóbb elseprik a kurzust. Ezek az imperialista „demokratikus” nagyhatalmak azonban elsősorban annak örültek, hogy Középeurópa felől egyelőre elmúlt a kommunista veszély és egyedül csak arra ügyeltek, hogy beseperjék a reparációk összegeit. Hogy Orgoványon, Siófokon, Zalaegerszegen hullák vannak s a munkások jogait megnyirbálják s a parasztokat kismimizik mindentől, még a legprimitívbb földreformból is, ez őket hidegen hagyta.

A magyar emigráció polgári jellege, tudatlansága és tapasztalatlansága folytán főcéljaiban csődöt mondott. Ezt az emigrációt tehát nem lehet összehasonlítani a mai harcedzett német száműzöttekkel, akik eddig is, ezután is hatalmas, hasznos és merész munkát végeztek és végeznek az emberiség frontján, a fasizmus és az imperialista háboru ellen.

Mint Heinéék 1848 ban, mint Shelley angol költő, mint Gorkij Maxim 1905 után, a német emigráció írói, költői sem maradtak tétlen. Egon Ervin Kisch három kitűnő riportkönyvet adott ki az utolsó két esztendőben. Thomas Mann fia, Klaus Mann, olyan jó regényt írt a száműzetésben, amilyent talán sohasem írt volna odahaza. Oskar Maria Graf, Adam Scharrer éleslátásu paraszregényeket elevenitettek meg prágai és amsterdami emigráns német kiadóknál. A legkiválóbb német lírikusok: Bert Brecht, Mehring, Becher, most írják legszebb verseiket, most, hogy nemcsak Németországnak, hanem az egész világnak, az egész

dolgozó emberiségnek énekelnek... Ugyanakkor, amikor otthon mindenki elhallgatott, űk, az emigráns regényírók, lírikusok, egymásután aratják művészi diadalukat. A vándorut, idegen országok szélesebb perspektívája, fájdalom, gyűlölet a fasizmus ellen, a harcos kedv messze keleten megtermékenyítette őket és megacéloította izmaikat.

Mindez persze most eltűnik a szemünk elől: Gyászolunk! Az emberiség és a haladás nevében!

Egy kis lapszemle

A német sajtó

statisztikai adatokat közöl arról, hogy 1934 július 31-én hány orvost vezetett taglistáján Berlin városának orvoskamara körzete. Az adatok szerint Berlinben működő orvosok száma ekkor 6188 volt. Ez a szám 1934 február közepe óta csökkenést mutat. A csökkenés úgy áll elő, hogy a testiület 197 árja orrossal szaporodott, viszont 212 nem-árjával csökkent.

A francia

hivatalos lap listát közöl azokról a nyersanyagokról, amelyeknek kivitele egy legutóbbi minisztertanácson hozott határozat értelmében tilos, minthogy honvédelmi szempontból fontosságuk van. Ezek közé az anyagok közé tartozik a bárányszőr, gyapju, bizonyos faanyagok, amelyeket jegyveragynak lehet feldolgozni, továbbá gyapott-hulladék, növényrost-hulladék, gyapju-hulladék és műselyemhulladék.

Moszkvai

jelentés szerint a szovjetkormány — tekintettel a nagy orvoshiányra — elhatározta, hogy fölemeli az orvosok fizetését és ezzel vonzóbbá teszi ezt a pályát az orosz ifjúság számára. Egy határozat az orvosok átlagos havi fizetését 250 rubelről 450 rubelre emeli. Ezzel az orvosok ugyanolyan fizetést kapnak, mint a mérnökök és a többi „specialisták”, akik eddig kivételes helyzetben voltak. Amellett megszüntetik azt a rendszert is, hogy minden orvos korára, tapasztalatára és eredményeire való tekintet nélkül egyforma fizetést kapjon: ezentúl különböző fizetési fokokba osztják be

Ugyanakkor azonban annál jobban sarkal bennünket ez a tudat előre: Sietnünk kell, igyekeznünk kell! Meg kell értenünk, analizálnunk kell az ez eseményeket, az itthonjakat ép-ügy, mint a külföldieket. Segéd-esszékők, idegennyelvű cikkek nincsennek már velünk, saját lábunkra kell állnunk minden vonalon, hogy értékelni tudjuk azt, ami történt és ami történni fog s tisztán láthassunk minden politikai lépést, ami velünk, vagy ellentünk történik.

őket. Oroszországban jelenleg 44 ezer orvos működik. Az egyetemen az orvostanhallgatók száma megközelítőleg hetvenezer. De ennek is a kétszeresére volna szükség ahhoz, hogy a kormány végrehajthassa egészségügyi terveit és a legtávolabb fekvő falvakat is bevonja az orvosi segítség körébe.

A Párisi Journalban

Marc Chadourn cikket ír a newyorki néger negyed helyzetéről: „A viszonyok a válság következtében — írja

— már nagyon rosszak voltak. Akkor következett el a gyapot- és cukorpiacon a válság, amely még jobban megnehezítette a négerék helyzetét. Városokban, gyárakban, dokkokban a fekete munkás a legnagyobb versenyt támasztja a fehér proletárnak. Az árakat már eléri Newyorkot és Csikágót. Mi történjék, hogy az árak gátat lehessen vetni? Visszaküldeni a feketeiket Afrikába? Késő: amerikai állampolgárok már. Fenn tartani olyan korlátozásokat és igazságtalanságokat, melyek ezt a fajt minden fejlődésben megakadályozzák, vagy esetleg a kihalásba viszik? Ez az eljárás, amely ellen minden emberies érzés tiltakozik, olyan veszedelmeket rejt magában, amelyeknek a harlemi nyugtalanságok már komoly jeleit adták.”

A német

birodalmi sajtókamara intézkedésére a Niederrheinische Zeitungot „megbizhatatlanság hibája” miatt kizárták a birodalmi sajtókamarából, aminek következtében az újságnak be kell szüntetnie megjelenését. Főszerkesztőjét már hetekkel ezelőtt törölték a szerkesztők hivatalos listájáról.

Zacharoff első fegyverüzlete

Midőn Basil Zacharoff, a magánhadiszergyártásnak koronázatlan királya még kezdő volt a maga szakmájában, egyszer azzal bizták meg, hogy keresse fel egy kis ország hadügyminiszterét és minden áron szerezze meg gyárának a hadiszer-rendeléseket.

— Nagyon sajnálom — mondotta kerekén a miniszter — mi nem fogunk Önöknél fegyvereket rendelni.

— Téved — felelte Zacharoff, hidegen és nyugodtan — az Ön állama igenis meg fogja rendelni a fegyvereket. Ma kedd van. Holnap, szerdán eljövök Önhöz és Ön alá fogja írni a rendelést.

Mosolyogva felelte a miniszter:

— Ön téved! De különben is ma nem kedd van, hanem hétfő.

— Ön téved — felelte Zacharoff — ma kedd van.

A miniszter rápillantott az íróasztalán álló naptárra, majd egy ott heverő újságra és megismételte:

— Hétfő!

— Kedd! — makacskodott Zacharoff.

— Hétfő — mondotta a miniszter most már egy kicsit idegesebben és hangosabban.

— Kedd — mondta Zacharoff és lassan hozzátette: — fogadjunk kegyelmes úram. Százezer frankba fogadok, hogy ma kedd van.

A miniszter fogadott és megnyerte a fogadást. Zacharoff pedig megkapta a rendelést.

Szabó Anna:

Gyorsfénykép Románia Ruhrvidékéről

Döcögve indul a vonat; mellékvágány, kismozdony és ócska kismustrált kocsik. Ugyanakkor fut ki a gyorsvonat is a timișoarei állomásról. Resicai utitársam, büszkén mondja: „Ez a nagy mozdony is Resicán készült! Nálunk már mindent csinálnak! Még ágyukat is”. Kiváncsian indultam Románia legmodernebbül felszerelt ipari gócpontja felé, melynek lüktetését élénken figyeli a bánsági kereskedő, a timișoarei orvos s aggodalommal fordítja feléje szemét a munkára éhes, sok rossz napot látott — Zsilvölgye.

Elhagyjuk a kopár vidéket, erdők jönnek, gyárvidék; már az U. D. R. birodalmában járunk. Kerekék egyhangu zakatolásából egy név hallatszik ki: Max Ausschnitt, Max Ausschnitt, Max Ausschnitt. A vonaton beszélgetésfoszlányok: „Max Ausschnitt a zseniális üzletember három évvel ezeőt vett át az üzemeket. Természetesen felhasználta a külföldi módszereket és erélyesen racionálizált”.

— Igen — szól bele egy másik — pár ezer munkást akkor tettek az utcára. S aki bennmaradt, az hétnyolc hónapig nem kapott fizetést. De a külföldi hitelezőket pontosan fizette Ausschnitt.

Az első utitárs újra beleszól: — Az igaz, hogy a munkások sokat koplaltak, de dicséretükre legyen mondva, sohasem viselkedtek fegyelmetlenül. Türelmesek voltak és vártak. Sztrájkjuk is volt, de kilengés nélkül. Sehol semmi tüntetés, semmi erőszakoskodás.

Na és mi lett a sztrájkjal? — kérdeztem kíváncsian.

Leverték őket — felelte a másik munkás gunyosan.

A vonat már Resica házai között mászik, jobbra-balra hegyek, rajtuk koszoruba rakott munkásházak, odaragasztva szegényesen, mint a fecskék. Az állomáson munkanélküliek roharnak meg a vonatot. A csomagot kitépik a kézről. Licitálnak.

Elviszem két leiert!
Elviszem egy leiert!
Elviszem kenyéért!

A szálloda felé mindentűt rengeteg a munkanélküli. Ácsorognak, szivják a levegőt. Sok a régi leépített, de vannak újak is. A régiek még akkor szaporodtak föl, mikor Resica nem kapott rendelést a nemzeti parasztpárttól, mert liberális érdekeltség volt. Az új munkanélküliség egészen frissítettű, az U. D. R. csak azzal a feltétellel kapta meg a legutóbbi ágyurendelést, ha munkásainak és tisztviselőinek nyolcvan százaléka többségi lesz. A földről jött parancs következtében a kvalifikált kisebbségi munkások egy részét elbocsájtották s helyettük többségiakat vettek. Ez az elhibázott intézkedés máris halálos áldozatot követelt. Az ujonnan jött munkások az emelől rosszul kezelték s az abból kiesett vasdarab három embert megölt.

Az üzemekhez vezető bejárat a város közepén van; gyárkapu előtt munkások és asszonyok ácsorognak, gyerekek futkosnak. A schichtváltás most törénik. Nem messze két korcsma, tele zajos ivókkal és izzadt piros részekkel. Arrébb mozi, tolongás, Tom Mix film, előadás délután három órakor, olcsó helyárak, olcsó mámor.

Az üzemekbe „Tilos a bemenet”, csak bucurești engedéllyel lehet.

Szállodában zene, multság s a szerelemnek néhány rosszul fizetett munkásnője, akik nagy forgalmat bonyolítanak le — kevés haszonnal. Természetesen nem a legnagyobb csendben. A folyosón egész éjjel ajtócsapkodás, zene, léptek kísértenek.

Resica városában van valami élettempó, valami mozgás, a mozik tele vannak, a söntések körül rengeteg ember gubbaszt, az üzletek vevőkkel és olcsó selyemharisnyákkal vannak tele, de ez — csak látszat. Az igazság az, hogy rengeteg a munkanélküli, a kereskedők egyrésze tönkrement a kihitelezésben, másik része lohol a teli kontóskönyvekkel pénze után.

Olvassa és terjessze
az **Egy Hét-et**

És még egy utirajz:

Felea Liviu

A Visó völgyében

Visău völgyében vagyunk, a szeptemberi vonat lassu fújtatással kapcsolódik a szerpentin felfelé.

A hatalmas téli yiharokat már leváltotta a tavasz enyhe meleg szele és a sinek mellett itt is ott is kezdenek kibukkanni a hidegtől megdermedt fűszálak.

Hárman ülünk mindössze a harmadosztályú kupéban. Egy öreg zsidó, egy földműves és én. A földműves egy újságot olvas, mikor közelebb hajlok hozzá, a szemembe

ötlik a címe; „Porunca vremii”. Karikatura van az első oldalon: a zsidókat gunyolja. Még egy párat lapoz benne, majd unott ásitással a padra dobja. Nem érdekli. Az öreg zsidó szemben ül vele és néz ki az ablakon, a szemei révetegen bámulják a kolosszális sziklafalakat, melyek mint valami szeszélyes mértani ábrák sorakoznak a sinek mellett. Látszik, hogy gondolatai messze járnak. A földműves csendes hangja ébreszti fel ebből az álmatag hangulatából.

Hová utazol bágye? Közép Visaura, feleli az öreg s rásiklik a szeme a földműves barátságos arcára.

Lassan beszédbe ereszkednek, majd egyszerre a román paraszt pillantása az újságra esik, káromkodik egyet azután kihajítja a vonat ablakán. Az öreg zsidó csodálkozva néz rá, miért dobtad el? kérdi. Mert egymás ellen uszit bennünket. Ők azt hirdetik, hogy ti szegény zsidók ártottok nekünk, azt mondják, hogy *miattatok nincs kenyérünk, azért dobtam el*. De csak jönne az az újságitró miközénk, hogy látná, hogy *ti is ép úgy éheztek mint mi* és hogy nektek ép úgy nincs földetek, mint nekünk.

A vonat már lassítja a menetet és pár perc múlva megáll. Leszálok én is, hajt a kíváncsiság, hogyan néz ki az a falu, melynek lakosai szeretik a zsidókat és megértik egymást. A földműves előre engedti az öreget majd ő is leszáll és együtt indulnak neki a szűk hegyi utnak, hol pár perc múlva már el is tűnnek szemelől. Fogom a kofferem és nekivágok a falunak. Szegénység és nyomor mindentűt. Bedőlt tetejű házak és rongyos emberek. A földeken mindenütt együtt dolgozik a zsidó a románnal. Tovább megyek s az ut hajlásánál szemembe ölik egy fűrésztelep, itt is vállvetve dolgozik a két fajta, de egyforma szegénységű nép.

Már dél van, a munkások előveszik ebédjüket, *fekete kenyér és szalonna, a zsidók csak kenyeret esznek hagymával, a szalonna nekik tiltva van*. Megyek tovább és már észre se veszem a nagy szegénységet, már nem látom a rongyos embereket se a bedőlt tetejű házakat, csak ezt a harmóniát, közös megértést a közös sorsban.

Két napja tartózkodtam már a szeretetnek és szenvedésnek ebben a falujában. Házigazdám elmondta, hogy nem messze innen van egy kis rutén egység. Én tehát rögtön felkészültem, lássam a harmadik fajta szomorúságát ezen az elátkozott tájon. Venni akartam magam mellé egy vezetőt, de kiolvastam embereim könyörgő pillantásaiból, hogy nem szívesen kísérnek el. Végre mégis találtam egy kis zsidó fiút, aki hajlandó volt velem jönni. Kis csenevész gyerek volt, héber könyvekbe fonnyadt emberke. Így indultunk ketten, én finom turista ruhában, duplatalpu cipőben, ő pedig rongyokba és mezitláb, de azért csak összebarátkoztunk.

A kis fiu nem is volt már olyan

gyerek, mint azt arcáról megítélhettem. Élet tapasztalata volt. Már jó órája mentünk, amikor végre feltűntek az első házak. Vad kutyaugatás volt az első hang, amelyik felénk szűrődött. A fiu összerázkódott a barátságátalan hangokra, később két fiatal ruténnel találkozottunk, akik dühös pillantásokat löveltek a gyerek felé. Ő szegény ijedten vezetett tovább. Az ut hajlásánál már feltűnt a templom tornya. Mikor közelebb

értünk hozzá, meglepellen láttam, hogy két horogkereszt van az ajtajára festve. Már megértettem mindent. Értettem miért vonakodtak velem jönni a visaiiak és már értettem miért olyan sápadt kis vezetőm. Vissza akartam fordulni, ám már késő volt. Az egyik udvartól kő repült felénk, a fiut eltalálta és ő véres homlokkal rogyott le. Az ölembe kaptam és rohantam vele, kövek repültek utánunk mindenünnen.

DÁNIEL JÁNOS:

Mire jó az alkotmánymódosítás?

A belpolitika légköre az alkotmánymódosítás jelszavaival van tele. A kormány ugyan cáfolja, hogy a kérdés aktuális volna, de az ellenzéki orgánumok tele vannak vele. Bratianu György hivatalos lapja például annyira akutnak véli, hogy már „a szabadságjogok elleni összeesküvésről”, ír és igyekszik föllármázni a demokratákat. Hogy miért került a kérdés ily sürgősen szőnyegre, azt — első pillantásra — nehéz megérteni. Az Adeverul joggal kérdezi, hogy „Az alkotmánymódosítás megváltoztatja a gabonaárakat? Vagy megoldítja a parasztnak szükséges iparcikkek árait? Teremthet az az alkotmánymódosítás új katedrákat a munkanélküli tanárok számára? Hozhat klienseket az ügyvédek ües várótermeibe? Meggyógyítja az alkotmányreform a falvakat pusztító szifilisz, pellagrát és tüdővérszt? Elhelyezi a munkanélküliek ezreit? Mert egyelőre ezek a problémák okoznak nekünk gondot. És ezeket az alkotmánymódosítás nem oldhatja meg“.

Miért tehát a láрма, amit az alkotmánykérdés körül fölvernek?

Az alkotmány önmagában semmit sem jelent. Csak naiv jogtudósok képzelik a paragrafusokat fetiseknek, melyek az ország minden rendű és rangu emberére kötelezők. Az alkotmány tulajdonképen tükör, mely a fennálló társadalmi erőviszonyokat vetíti vissza, Ebből a tükörből mindenkor megtudhatjuk, hogy — az érvényben levő alkotmány pillanatában — melyik osztály milyen erővel és hatalommal rendelkezik.

Amikor Romániában a ma érvény-

ben levő alkotmány megszületett, a társadalmi erőviszonyok egészen mások voltak, miat manapság. A munkások akkor szervezett politikai erőkkkel rendelkeztek s a nemzetiségeket védte az önrendelkezési jog Európában élő szelleme. Azóta azonban a világ megváltozott. A munkások néhány ütközetet elvesztettek, sok országban teljesen a fasizmus lett az ur. Az önrendelkezési jog eszméje az imperialista ellentétek újbóli ki-robbanásában megsemmisült. Ma az önrendelkezési jog helyett a fasizmus és a faji egyeduralom jelszavai aratnak győzelmet győzelem után. A mai társadalmi erőviszonyoknak tehát nem felel meg az 1923 évi alkotmány. Ezért beszélnek annyit „az alkotmány módosításáról“. Ezért beszélnek annyit az alkotmány módosításával kapcsolatban „a végrehajtó hatalom megerősítéséről“. A végrehajtó szervek ugyan ma korlátlan hatalommal rendelkeznek (cenzúra, ostromállapot), mindezek azonban még nincsenek benne az alkotmányban. Az alkotmány módosításával éppen azt akarják elérni, hogy a végrehajtó szerveknek „rendes időben“ is ugyanolyan hatalma legyen, mint ma, az ostromállapot idején.

Az alkotmánymódosítás problémája izgatta a politikusok egy részét is és Jorga a szenátusban kérdezte meg Tatarescu miniszterelnököt, hogy igazak-e az alkotmánymódosításra vonatkozó széleskörűben pertraktált hírek „egy közeli kalandról“. Tatarescu miniszterelnök ismételtlen kijelentette Jorga kérdésére, hogy amíg ő lesz a helyén, alkotmánymódosítás nem les.

Sértő Kálmán naplója

Magyar író otthonában

Sértő Kálmán parasztiuból vált költővé, mondhatni ő tette divatossá a magyar parasztköltőt, amilyenből már tultermelés is van. Sértő Kálmán tehetséges, ez nem vitás. A városba került 25-26 éves fiatalember most van azon a fordulóponton, hogy megszólaltassa a falusi nincstelen osztály hangját, amelyhez tartozik. A „Társadalmunk” című lapban naplója jelenik meg, ebből adjuk az alábbi részletet, emlékeztetve az Új Időkben gyakran megjelent hasonló illusztrált közleményekre, amelyek, egy Herczeg Ferencet, egy Pekárt, egy Tormay Cecilét mutatnak be az otthonában.

Másnap reggel lázasan ébredtem fel. Széthuztam a piros függönyünket. Kint nagy, kövér pelyhekben hulldogált a hó. Megsimogattam a hólyagos karjaimat. Azon tűnődtem, hogy mi csíphetett ennyire össze. Tudtam, hogy nem a csöcsöm felett távugrásokat végző bolhák. Egy poloskát láttam kutyagolni a falon.

— Mondja édesanyám, hogyan kerülnek poloskák ide, az Isten háta mögé?

— Vettem a pécsi piacon egy öreg Szűz Mária képet. Annak a rá-májában vannak a poloskák. Nem tudjuk őket kiirtani, pedig már benzinnel is bekentünk mindönt. Így tanácsolta a — halottkém...

Felkeltem az ágyról. Tizennégy pengő volt a zsebemben. Odaadtam az édesanyámnak. Nagyon megörült neki a szegény asszony. Aztán kivittem a klozet ajtaját a helyére. Elmentem a nagy hóban vízért a messzi erdőben jegesedő kuthoz. Aztán tűzfát fűrészeltem. Öreg édesapám még a nyáron lopkodta össze a száraz fát az erdész elől. Megraktam a tüzet és belebámultam a piroskékes parázsba. Volt egy tücsök albérlőnk, aki zenével fizetett. Bebujt még őszkor a kuckóba. A macskák nem tudták megfogni. Ennek a zenéjét, a bikfaparázs brümmögését és a csendesen ketyegő szívemet hallgattam... Szólni alig szólunk egymáshoz a szüleimmel. Legfeljebb azt ígértem, hogy én egyszer nagyon híres ember leszek. És majd sok pénzt fogok hazahozni... A reggeli menüben nem nagyon válogathattam.

Ezt mondta szomorúan az édesanyám:

— Van ám fokhagyma is Kálmán, nem muszáj vöröshagymát enned.

Reggeli után hozzáfogtam a munkához. Ezernyi verstéma nyüzsgött az agyamban. Leírhatatlanul fájt a szívem. Megijedtem attól, hogy milyen remeteségben és szegénységben élnek az én szüleim. Bolhák, poloskák, egerek és füstösen düledező falak között. Nem is hinnék el Pesten, hogy honnan jöttem én fel — gondoltam könnyezve. Sirva irtam a verseket.

Talán másfél hónapig voltam otthon a falumban. Ez alatt az idő alatt minden este behoztam a retortát ajtaját a szalmazsák alá. Mert a hideg szobában nem tudtam aludni. A szüleimnek szobájában pihentem le mindig nyugovóra. Bántott a kezdődő betegségem — az álmatlanság.

A pesti ismerősökre gondoltam. Csak hajnal felé tudtam elszundítani. Másfélhónapi otthonartózkodásom alatt igen sok furcsa eseményen lábaltam keresztül.

Tudomásul vette a falu népe, hogy hazaérkeztem. Jöttek az emberek és megnézték, hogy milyen ruha van rajtam. Meghivtak majdnem minden disznótorba a környék, hogy nevehessenek rajtam... Titkon... Én csak a jobbszívű helyeken jelentem meg. Mert nagyon megkritizálták a verseimet. Nem hittek el, hogy egy falun született lény verseket tudjon írni. Hanem csak az urak tudnak. Buta, savószeműkkel elkészerítőn végigmérték.

Én azonban csak irdogáltam. Írtam és sóhajtoztam. Már nagy esemény is történt velem. A betyár Hatvany Lajostól kaptam egy levelet. Azt írta, hogy nemsokára meg fog jelenni elől verses kötetem, amiből majd harminc példányt leküld a faluba. Az öreg most újra megbokrosodott. Válogatós kedvében lévén — újra nősült. Utazgatott az új méltóságos asszonnyal, hogy megmutassa neki ezt a cefet világot.

Én bejártam Siklós mezővároskába, ahol mindig megvettem a „Társadalmunk”-at, az „Est-lapokat”, a „Színházi Élet”-et, a „Reggelt” és a „Népszavát”. Más lapokért nem szurkoltam ki a lóvét. Szinte öröm-

mel és télénken vettem tudomásul, hogy mennyire ismerik a nevemet a baranyai uri berkekben. A parasztok annyiba tekintettek, mint a kutya a sarki követ. De azért eljöttek hozzám tanácsot kérni. Megszimatolták, hogy Hatvany báró ur pénzt küld a számomra. Kérdezték tőlem a címét. Én mondtam, hogy külföldön van a báró ur. Legjobban átkozta a báró urat a lóherélő. Mert nem tudta, hogy melyik országba küldje a verseket Hatvany Lajoshoz.

A megyébe való városi urak leveleket küldtek hozzám. És igen finom uton keresgéltek a barátságomat. Az édesanyám több újságokból kivágott versemet összegyűjtött, mint én gyűjtöttem össze Pesten. A siklói trafikban volt egy zsidóasszony, aki minden héten kiollózta a verseimet az édesanyámnak. Így majdnem minden héten a szüleimék kezeihez kerültek a verseim. Amikor már ötödöször küldött pénzt a báró ur, — a szegény és ráncos anyám ezt mondta:

— Hogy az Isten áldja meg ezt a báró urat. A huszpengősök sokat érnek itt falun. Kezdünk lábra kapni. Van már elegendő fonk és zsirunk. Gyertyánk is van. Tovább fonhatom teli este a guzsalyon a kendert. Ha még egyszer küldene pénzt a báró ur, akkor ki tudnám fizetni a plébános párbérét. Mert máskülönben elárveztet minket.

Végre a Zoltán napja is elérkezett. A második keresztnevem napja. Leölték a parányi disznót. A kicsiség-től szaga sem volt. Kálemen keresztapám, a böllér kérdezgette, hogy mi van a „Boár” Liliivel? Tudták a nevét az egész faluban. Írtam és néztem a hurkatöltést. Eppen vacsoráztunk este, amikor a kisbíró bekopogtatott a harminc darab verskötetemmel. Hazaküldte a könyvkiadó. Írtam egy nagyot a pintes üvegből. És elolvastam a könyvben megjelent verseimet. A keresztapámnak is adtam egy verses kötetet. Olvashatatlanná zsírozta össze a kezével. Aztán begyúrta a szoros gatyamadzag alá, a dohányzacskó mellé.

Ézután felmegy Sértő Kálmán gyalog Budapestre. Ott egy foglal-

kozását disznóserte kereskedéssel felváltó festőművészhez áll be szolgafélének. Fizetése: koszt és napi tíz darab Levente cigaretta. A festőművész sörtekereskedő egy hónapban harmincszor sajtot ad neki ebédre, „A végén már úgy néztem a sajtra, mint a földesurra szoktam nézni” — írja Sértő Kálmán. Végre megegyeznek abban, hogy menázi helyett egy pengő napszámot kap.

A napló ezután így folytatódik:

A pengőből alig jutott kenyérre, szalonára és cigarettára.

A mosott disznósörzt szárítani kellett a háztetőn. Én reggeltől estig a háztetőn tartózkodtam. Akkor kezdett tavaszodni. A lábaimról le kellett vetni a cipőket, hogy el ne törjem vele az ósdi cserepeket és le ne csusszak a meredek háztetőről. De még így is eltörték a cserepek és beszakadt alattam a lécz. Egészen combtővig becsuszott a lábam a padlásra. Reggelenként hideg és deres volt a háztető. Amint említettem, cipőben nem lehetett a cserépen tartózkodni. Deres reggeleken nagy rongyokat kötöttem dróttal a lábaimra, hogy meg ne fagyjanak a cserépen. Délfelé felmelegedett a háztető. Mezitláb csuszkálhattam. Az volt a dolgom, hogy a disznósörzt végigteríttem a háztetőn. Ha pedig szél fújt, vagy eső jött, akkor lekapkodtam a tetőről. A házmester kislánya, Ilonka hozta fel a létrán mindig az ebédemet. Kenyeret, szalonát és egy tejesüveg vizet. Már arra sem volt kedvem, hogy lejöjjenek a háztetőről. Tudtam, hogy már országos hírtű költő vagyok. A szerkesztőségekben is vártak. De én fáradt voltam és mosakodni sem volt kedvem. Nagy szőr burjánzott föl az arcomon.

Napközben kárposok és aprószemű, szakállas zsidók jártak a házhoz. Alkudtak a disznósörzre. Vették, mint a cukrot. A festőművész nevetve felmutatott hozzám a háztetőre, ahol a disznósörzt „kezelttem”. Ezt kérdezte a zsidótól:

— Nem venné meg hazánk koszos költőjét...?

Elborították a szememet a könynyek. Nem feleltem. Ilyen finom vicceket gyártott rólam a festőművész ur. Erő elegendő volt bennem a szabadságvágyra. De nem volt pénzem arra, hogy megborotválkozhassak. De legalább — mondjuk — egy pengő és ötven fillért adhatott volna naponta!

A disznósörzt nagyon vették. A mellettem dolgozó emberek örömmel ujságotlák, hogy vesz még a festő-

művész egy pár vagon mocskos disznósörzt. És hideg „öszig” lesz munka... Keserűen nevettem...

KOVÁCSÉK

Erdélyi Ágnes könyve

Az egyetemes kultúra fejlődésének kétségtelen, hogy egyik nagy emelődaruja az irodalom. Napjainkban különböző nézetű és irányú könyvek jelennek meg, mindegyik egy eszmét, egy nézetet, egy irányt mutat.

Az erdélyi magyar irodalomban kétségtelen, hogy a sok irányzatú irodalmi művek között kikristályosodott egy új áramlat. Fiatal tollforgatók, az ujságírás keretei közül egyszerre kilépnek, szárnyat bontanak és írókká válnak, írásaikban új hangot ütnek meg, szakítanak a konvenciókkal, egyszerre bírálják, támadnak és lelepleznek.

Előttem fekszik egy kis könyv, szerzőjének neve: Erdélyi Ágnes, már ismert az ujságolvasó közönség előtt. „Kovácsék” című regényével befut az erdélyi írógárdának legtehetségesebb tagjai közé. Olyan problémákat ölel fel, amellyel akarva, nem akarva, tudatosan, avagy tudatalatt bár, de mindannyian foglalkozunk. E. Á. regényén keresztül merészen és határozottan rávilágít a ma társadalmi rend igazságtalanságaira. Egy pauperizált kispolgári család kálváriája és küzdelmes harca

a létért, a mindennapi kenyérért: ez a regény témája.

Megrázó erejű sorok azok, amelyek a gyökerétvesztett és gazdaságilag elsodródott családapának és anyának portréját adja, akik borzalmas sodródásukban is fanatikusan ragaszkodnak konzervatív, begyepesedett szokásaikhoz, saját osztályhelyzetük felismerése nélkül.

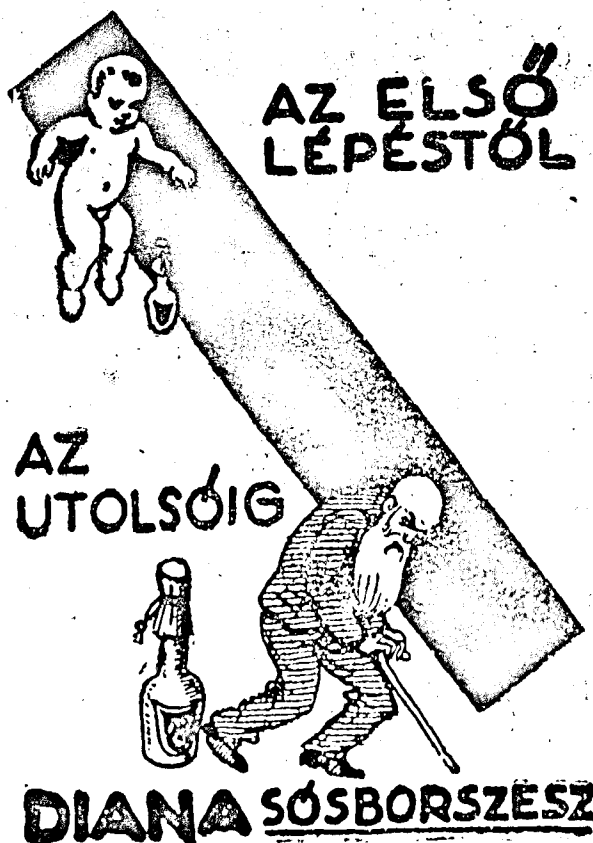
A kitérő stílussal megírt mű sok elevenséggel felépített párbeszédei is hű tükörképe a lelki és szexuális problémákban vergődő mai ifjúságnak. Dacára annak, hogy részletesen foglalkozik ezzel kapcsolatban az ifjúságnak az észszerű független szabad élésével és a felelőtlen szerkesztés kérdésével, a kettőközötti differenciával, mégis a becsület, tiszta erkölcs érzése árad ki a sorok közül.

Erdélyi Ágnes irásának művésziességét, értékét, giccsnélküliségét az adja, hogy józanon nyitott szemmel nézi a világ zajlását.

E. Á. „Kovácsék” című regényével reményt nyújt arra, hogy benne a progresszív irodalom értéke harcost nyert.

A könyv címlapját Ruzicskay György, a kiváló művész rajzolta. A kép tökéletesen érzékelteti a regény tendenciáját: egy omladozó világ romjaiból az ifjúság egy igazságosabb és becsületesebb élet felé halad határozott léptekkel.

Lévi Miklós

Numerusz a föld alatt és az igazgatósági szobában

E cím alatt hozza az *Universul* f. év április 5-i száma az alanti, teljes egészében közölt cikket. (Megjegyezzük, hogy az *Universul* a liberális párthoz közelálló, sovinszta-fasiszta irányzatú, jelentős politikai súlyú napilap, amely még a Vaida féle cinizmus torzszülöttét, az ugynevezett „numerusz valachicus” mozgalmat — ha mértékkel is, de támogatja).

Egyike a háború után azonnal románosított vállalatoknak, a Petroșani (Petrozsény) Kőszénbánya Társaság volt.

Most, midőn a nemzeti munka védelmének az eszméje kavarja fel az összes társadalmi rétegeket, érdekes tudni, kinek a kezében van ennek a társaságnak a vezetése. Ime, hogyan fest az igazgató tanács összetétele:

Elnök: Ștefanescu N. P. vezérfelügyelő, a Banca Românească alelnöke, (I) Alelnökök: Tancred Constantinescu, mérnök vezérfelügyelő, volt ipar és kereskedelemügyi miniszter (II), Weisz Fülöp a Kereskedelmi Bank Budapest elnökgazdátója (1), Tagok: Bernady György, volt képviselő és Marosvásárhely polgármestere (III), Bethlen József földbirtokos (IV), dr. Ilie Beu, az „Albina” bank elnökgazdátója Sibiu (V), dr. Chorin Ferenc, a Salgótarján r. t. alelnöke (2), I. Cosma, a cluji Központi Ipari és Kereskedelmi bank vezérigazdátója (VI), M. Constantinescu, a „Creditul Minier” r. t. igazgatósági tagja és vezérigazdátója, (VII), Deszberg Antal, a Salgótarján r. t. igazg. tanácsi tagja (3), Emeric Tiberiu, a „Creditul Technic” r. t. igazgatósági tagja (VIII), Farkas Ferenc, a magyar államvasutak volt vezérigazdátója (4), Fuchs Richard, a Zsilvölgy-urikányi szénbánya társaság vezérigazdátója, Budapest (5), dr. Gratz Gusztáv, volt magyar miniszter (6), dr. Hegedüs Lőránt, volt magyar miniszter (7), Kaufmann O. a Banca de Credit Român alelnöke (IX), Kornfeld Pál báró, a Magyar Általános Hitelbank igazg. tagja, Budapest (8), George Mardarescu, tábornok, hadtestparancsnok, volt miniszter (X), Ion Mitilencu, volt miniszter (XI), Paul Morin Pons, Paris (—), Const. Neamțu, a Banca Comertului vezérigazdátója, Craiova

(XII), Em. Pantazi ügyvéd, a külügyminisztérium jogi tanácsának az alelnöke (XIII), Albert Popovici-Tașcă, volt miniszter (XIV), dr. Reiman Ernő, a Salgótarján vezérigazdátója (9), dr. Octavian Rusu ügyvéd, az „Albina” bank igazgatósági tagja Sibiu (XV), Săvescu, Banca Românească vezérigazdátója (XVI), dr. Szcitowszky Tibor, volt miniszter, a Magyar Általános Hitelbank vezérigazdátója Budapest (10), dr. Szász Pál ügyvéd (?), Végh Károly, a Magyar Gőzhajózási r. t. alelnöke Budapest (11), Vida Jenő, a Magyar Kőszénbánya Társaság alelnöke Budapest (12), Weiner Sándor, a Wiener Bankverein alelnöke Wien (—).

(A zárjelben levő számozás fölülünk ered).

Az *Universul* a következőket fűzi a fenti névsorhoz:

Az arány örvendtes. Így az *Universul*. Miért örvendtes? Mert az igazgatóságban tizenkilenc román van és csak tizenhat magyar. S mi érdeklő még a pontos és aggodalmasan precíz *Universul*? Hogy vajon a vezetettek, a bányamunkások között ugyanilyen kedvező-e az arány.

Az *Universul* precizitása azonban egy kicsit meginog, amikor a petrosanii tizenkilenc román igazgatósági tagjából nem számítja száránnak Bernadyt, Bethlen grófot és Kaufmann urat, hanem valódi románoknak, a numerusz valachicus értelmezésében. Nem úgy mint az alkalmazottak között Kiss Ferenc, vagy Kohn Jakab, akik már csökönyös magyar vagy zsidó sovinszták, ugyanennek az *Universul*nak a fogalmazásában.

Ime mennyivel könnyebb megtalálni a harmóniát a párnázott ajtóju igazgatósági szobák mögött, ahol együtt ül Mardarescu tábornok Budapest megszálló főparancsnoka Weisz Fülöppel, a magyar bankokrácia és nagyipar fejedelmével. A 35 igazgatósági tag Bucurestiből és Budapestről kész egymás iránt a legnagyobb toleranciával felvenni a tantiemek millióit, viszont a sokezer román és magyar bányamunkás havi 1000—1200 lei keresete, a magyar bányász tengődő élete már faj az *Universul* féle hazafiasságnak. Ezeknél kutat az origina etnica után.

Együtt ülni ötvenegy százalékban román állampolgárnak és 49 százalékban külföldi állampolgárnak az igazgatóságban; ez örvendtes.

Elhisszük nekik. Nekik, akik a numerusz valachicus demagógiájával étetik azokat a román tömegeket, amelyeknek a gyomra ma még beveszi ugyan az efajta jelszavakat, de türes marad tőle.

Vaida prefektusa 1929 augusztus 6-án sortűzet vezénnyel az éhező román bányászokra. Ugyanakkor Weisz Fülöp és társai nyugodtan felveszik a nagyobb osztalékokat, amit a prefektus nem engedett a munkások bérkövetelésével csökkenteni.

S közben cseng-bong az ország a hazafias szavallatoktól, a kisebbségellenes hangulat a kisemberek konnyerét veszélyezteti, mert „Vaida jelszava a román lelkiismeret jelszava...”. (*Universul* február 28-iki száma).

Specialități de cafe

JAWART

kávékülönlegességei
a legjobbak

STR. VLAHUTA 52. TEL. 292

Három szó!

Schwartz

kávéja

jól

Paál Jób, avagy ludtalppal a világhörül

Paál Jób, a vidéki lapokból előnyösen ismert riporter, felolvasást tartott a cluji újságíró klubban. Az utazó újságíró csevegett különböző világhírességekről, akik nemcsak papucsot hordanak, hanem néha saját erejükből és munkájukból is képesek fenntartani magukat. Paál Jóbtól hallottuk azt a talpraesett mondást, hogy — a híres embereknek is van magánéletük. Ők is gyakran ludtalpat viselnek és néha-néha használják a WC-t. A híres írók, költők, zeneszerzők a Paál Jóbok derűs világ nézetéből nézve, mind sokat keresnek, villáokban élnek, dicsőségben sütkéreznek és Karlsbadban gyógyítják a cukorbetegségüket.

Paál Jób minden hírességet megdic ért, a kuplé zeneszerzőt éppen úgy, mint a kapurúgói maharadzását, vagy „Staviszkít”, a szé hámost. Ő valamennyinek nagy hive. Egyedül Litvinovra haragszik, aki — állítólag — legutolsó fürdőhelyi tartózkodása alkalmával „tul sokat költött”. P. J. nak ezzel kapcsolatban akaratlanul is eszébe jutnak az oroszországi éhezők, akikről valószínűleg a Völ kischer Beobachterben vagy valamelyik más hitlerista lapban olvasott.

Az orosz öt éves tervről s annak hatalmas eredményéről, melyekről francia, angol külügyminiszterek, minisztereinkök csodá'attal emlékeznek meg és amelyekről amerikai gazdasági szakemberek is elismeréssel nyilatkoznak, természetesen P. J. mit sem tud. Általában: világképe, véleményei teljesen megegyeznek a karlsbadi hotelportások és szobasszonyok véleményeivel. A világhörül riporter ma kóser ebédet eszik a csodarabbinál, holnap szentelt ostyát a pápánál. Természetesen hive minden konzervatív erőnek, minden tekintélynek és ha kell, hithű fasiszta is. „A fasiszta Itália nem tűr igazságtalanságot! Itt senki nem lehet igazságtalan, sem mások, sem mi!” — írja Mussolini Olaszországról a Független Újság legutóbbi számában. Egyszerre demokrata, fasiszta, cionista, hitlerista, kóser, tréfil és csodarabbi. Egyetlen célja a társadalom mindenkori támaszainak tömjénezése, körülhízelgése. Hasonlóan Egon Ervin Kischhez, ő is végigutazik a földtekén, de nem azért, hogy föllebbentse a rejtett rugókat, gazda-

gokról, szegényekről, lázadókról és élősdiéktől, hanem ellenkezőleg, hogy elkendőzze az összefüggéseket.

Paál Jób korpulens személyét mérőpálcának használhatjuk föl. Ime idejutottunk! Ugyanakkor, mikor egy Kéri Pál, egy Fényes László, egy Bölöni György európai látóköru magyar újságíróalakjai a fasiszmus terfoglalása folytán kiszorultak a ma-

gyar lapok hasábjairól, egy Paál járhatja világhörül ludtalpaival a földtekét és írhat egyszerre hat lapnak „papucsban járó világhírességekről.”

Paál Jóbnak természetesen sikere volt. A zsidó kispolgár — a kártyázó, a römiző, a bridzsező — zsu-folásig megtöltötte a ermet és Paál Jóban keresztül tapsolt saját vágyálmainak. Szabó Anna

Hercka István:

Most béke van

Most huszonöt vagyok és csontjaimba, gerincembe belé-
szívódott a háboru.

Belészülettünk én és társaim és megszokottság volt nekünk.

„Schulter an schulter!” — így kezdődött.

„Gott strafe England!” — így kezdődött.

„Embereink és lovaink utolsó leheletéig!” — így kezdődött.

És
Férfiak — ugyanazokat később fergek rágták; Éljen a háboru!

Asszonyok — ugyanazoknak férjüket, fiukat egy másik férj, vagy fiu lötte le, a császár képét csókoiták sirva.

Gyermekek — mi voltunk azok! — fapuskákkal majmoltuk az öregek nagy, buta játé'át.

Idegen emberek — apáink — néha haza jöttek szikkadt ölelésekért anyáinkhoz és betetveztek az agyukat.

Kenyérjegy, husjegy és erőszakoskodó néger katonák — unalmassáig hangoztatott „borzalmi a háborunak” — természetesség volt számunkra és szóraztató.

Néha kolera-céduákat aggat-
tak ki a szomszédoknál, — így halt meg több pajtásom.

A posta az külön mulatság volt, mert a postás fekete kere-
tes céduákat hozott.

Kis varázscéduák voltak, mert a házaknál mindjárt sírni kezd-
tek.

Emlékszem; egy beteg katona a kórház ablakából véletlenül egy tiszt szájhájára köpött és ezért beszögelték a kórházak ablakait.

Virágos vonatokkal énekelve mentek el apáink és ez is szép volt.

A visszatérő vonatokról pedig mankón járó katonák szálltak le.

Volt olyan, akinek mind két lába hiányzott és a fenekén csuszott. A mellén pléhdarabok voltak és zörögtek. Mi pedig körül-
táncoltuk és örömmünkben visítottunk.

Mulattató élet volt ez, csak éppen, hogy nem vettük észre, mert nem volt alkalmunk megszokni a béke eseménytelenségét.

A „halál” megszokottság. Elfelejtettük megérdeklődni, hogy mit jelent.

A harangokból, melyekkel a szeretet ünnepén szoktak bim-
bammozni, agyukat öntöttek.

Anyám a rézmozarat, mellyel a süvegcsukrot zuzta volt porrá, szintén beszolgáltatta.

És 1915 májusában a németek a reimsi katedrálist rommá bom-
bázták.

És volt egy hittantanárunk ő mondotta; Mindannyian egy is-
tent imádunk.

Az apám egy kiscüzstöt ka-
pott, az ellenséggel szemben ta-
núsított hősiesség magatartásáért...

De egy golyót is kapott az apám a combjába, azóta mindég

megtudja mondani, ha esőre áll az idő.

Amikor hazajött az apám, sorba állott a többiekkel és csak a cigaretta faszolással törődött. Nekünk nem volt mit enni.

Krupp egy jobb apa, leányáról Bertának nevezte el a negyvenkettes ágyut.

Voltak még egy páran, Schnei-

der, Zaharoff és Skoda, akik nem mehettek szegények a harc-terre. Otthon kellett maradniuk, hogy fegyvert gyárihassanak.

Igaz, hogy meggazdagodtak, de ez kárpótlás volt, amiért nem halhattak hősi halált.

Kilenc éves voltam, amikor befejeződött a multság.

És most béke van.

Buhusi

Ott füstölög Moldovában a buhusi posztógyár. Az ország legnagyobb textilgyára. Főrésztényes Margulis ur, aki — nem árja. A gyár mostani direktora Dragu ur, tisztavérű román, a „nem árja — valach szolidaritás” ebben az esetben kitűnően működik. Az újságok Buhussal kapcsolatban sztrájkról irnak. A sztrájk már hetek óta tart. Margulis ur és a többi résztvényes urak egy kis áldozatot kérnek a buhusi textil munkásoktól. Kicsit sokalják a fizetést és ezért hetven százalékot szeretnének levonni belőle. Dragu ur feladata szintén fontos. Ő mint direktor, szeretné meggyőzni a munkásokat s a személyzetet arról, hogy hozza meg ezt az „áldozatot”. Ime: ebben az esetben a munkaadók egyike sem érzi a nemzetek közötti különbséget. A numerus valachicus csak az alsóbb rétegek számára készült.

Önkritika

Ez a lap olyan kísérlet igyekszik lenni Erdélyben, amelyet nem próbáltak meg eddig. Félbolondok és rövidlátó fanatikusok bárhogy szeretnék, a falnak nem megyünk, de — tanítani, nevelni igyekszünk, értékelni a bel- és külpolitikai eseményeket, Erdély mindennapjait s a gazdasági és politikai rugókat. Igyekszünk helyes képet adni a hétről-hétre változó gazdasági rugókról és azok társadalmi összefüggéseiről. A jóakarát, az igyekvés és a becsületesség meg van bennünk, de — megtörténik, hogy tévedünk. „Tévedni csak az nem téved, aki nem cselekszik” — mondotta e kor legnagyobb politikai vezére és szociológusa, Uljanow. E mondás jegyében nyitjuk meg ezentúl önkritika rovatunkat, melyben igyekszünk jóvá tenni mindig multheti tévedéseinket. Reméljük, hogy e rovat hasznos lesz s véle nemcsak előforduló hibáinkat tesszük jóvá, hanem sikerülni fog majd azokat az apró ár-

nyalati különbségeket is felfedni melyek eldöntik, hogy egy dolgot mozzanatot, eseményt helyesen látnunk-e meg, vagy helytelenül.

A danzigi „győzelem” — a vég kezdete

Üvöltöttek a Harmadik Birodalom összes leadói: „Danzig németül szavaz”. Göring, Göbbels, a nagy ágyuk beszéltek Danzig lakosságához, ígérték a harmadik mennyországot, ha rájuk szavaznak. Jó lett volna, ha a danzigi szenátus kétharmad számu többsége hajlja végre Danzig visszacsatolását az anyaországhoz — hidegen, mert a hangulat különben több, mint meleg. A tüzzel játszani nem jó, már a Reichstag lángjainál is megpörkölték magukat, azóta pedig belülről lassu, még lángnélküli tűz hevíti a kívülről barnára mázolt Németországot, ugylátszik, a mázolósegéd ellopta a firniszt a festékből, mert az még jóformán meg sem száradt, máris lefelé patlogzik.

De a „hideg” módszer már nem

Bérmozgalmak Oradeán című cikkünkben előfordul olyan kitétel, amelynek a megfogalmazása alkalmas félreértésekre. Különösen ilyen: „A nemzeti munka igazi védelme a vasöntőde sztrájkoló román és magyar munkásainak a védelme, akik...” stb. A cikkirő egyáltalán nem olyan véleményt óhajtott leszögezni, hogy a munkásság mástól, mint önmagától védelmet várhat. A munkásság érdekeit nem védi és nem is védheti kívülálló harmadik, mert olyan nincs. Még akkor sem, ha mint a jelen esetben átmenetileg úgy tűnt, hogy a hatóságok semlegesek. Hasonlóképen rossz értelmezésben került nyomdafesték alá a nagytőke és a belföldi kisebbség egy-ással való harca is, ami szintén kívül áll a munkásság érdekein és érdeklődési körén úgy, hogy a kettőt egymástól megkülönböztesse.

A költségvetésről szóló különben jó és érdekes cikkben olvastuk a következőket:

„Az új adókat azonban már nem a keresetből, hanem a tömegek apró tőkéből veszik.” A cikkirő nem helyes szemszögből nézte a dolgokat, mert az új fogyasztási és egyéb adók nagyobb részt nem „a tömegek apró tőkéből” kerülnek, hanem bizony az amugy is kicsi keresetből, munkabérből, napszámából stb. Az adók legnagyobb részét a tömegek fogyasztási adó alakjában fizetik ki s akik ezeket kiizzadják, azoknak legnagyobb részt nincsenek már apró tőkék:

Danzig munkástömegei tanultak a Saarvidékiek kálváriájából. Bár az egykori ochrana-terrorja szelid népuralom volt, a danzigi-i Hitler terrorhoz képest, amivel a „szabadállam” választásait a német imperiálizmus előkészítette, mégis nem sikerült a dolgozók ellenállását áttörnie.

A Harmadik Birodalom győzelmet üvöltő leadói egyszerre csak elhallgattak a választási eredménye közlése közben. Jöttek a kedvezőtlen eredmények, amiket a propagandafőnök nem engedett közölni. Másfélórás csend volt az étherben és e csendből kihallotta a német munkásság a danzigi testvérei üzenetét: Mi ki tartunk, tartsatok ki Ti is: Kezdődik a vég.

Vihar előtti csend volt.